

« Nondum enim poteratis, sed neque adhuc potestis; ad-
 » huc enim estis carnales. » Et illud: « Animalis autem
 » homo non percipit quæ sunt Spiritus Dei¹. » His ergo
 dicitur: « O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?
 » Numquid dicit figmentum ei qui se finxit, Quare me sic
 » fecisti? Aut non habet potestatem figulus luti, ex eadem
 » conspersione facere aliud quidem vas in honorem, aliud
 » in contumeliam²: » Eo ipso fortasse satis ostendit se
 homini carnali loqui; quoniam hoc limus ipse significat,
 unde primus homo formatus est: et quia omnes, ut jam
 commemoravi, secundum eundem Apostolum, in Adam
 moriuntur³, unam dicit esse conspersionem omnium. Et
 quamvis aliud vas fiat in honorem, aliud in contumeliam;
 tamen et illud quod fit in honorem, necesse est ut car-
 nale esse incipiat, atque inde in spiritalem consurgat æta-
 tem. Quandoquidem jam in honorem facti erant, et in
 Christo jam nati erant: sed tamen quoniam parvulos ad-
 huc alloquitur, etiam ipsos carnales appellat, dicens:
 « Non potui loqui vobis quasi spiritualibus, sed quasi car-
 » nalibus; quasi parvulis in Christo lac vobis potum dedi,
 » non escam: neque enim poteratis, sed nec adhuc qui-
 » dem potestis; adhuc enim estis carnales⁴. » Quamvis
 ergo carnales eos esse dicat; tamen jam in Christo natos,
 et in illo parvulos, et lacte potandos. Et quod adjungit,
 Nec adhuc quidem potestis; ostendit proficientes futurum
 esse ut possint: quia jam in eis spiritualiter renatis gratia
 fuerat inchoata. Ergo jam vasa erant in honorem facta,
 quibus adhuc tamen recte diceretur: « O homo, tu quis
 » es, qui respondeas Deo? » Et si talibus recte dicitur,
 multo rectius eis qui vel nondum ita regenerati sunt, vel
 etiam in contumeliam facti. Illud tantummodo inconcussa
 fide teneatur, quod non sit iniquitas apud Deum: qui sive

¹ I Cor. II, 14. — ² Rom. IX, 21. — ³ I Cor. XV, 22. — ⁴ Id. II et III.

donet, sive exigat debitum, nec ille a quo exigat, recte
 potest de iniquitate ejus conqueri, nec ille cui donat, de-
 bet de suis meritis gloriari. Et ille enim, nisi quod debe-
 tur, non reddit: et ille non habet, nisi quod accepit.

18°. Sed enitendum est hoc loco, si Dominus adjuvet,
 videre quemadmodum et illud verum sit, quod scriptum
 est, « Nihil odisti eorum quæ fecisti¹: » et illud, « Jacob
 » dilexi, Esaü autem odio habui². » Si enim propterea
 Esaü odio habuit, quia vas factum erat in contumeliam,
 et aliud vas in honorem, aliud in contumeliam idem figu-
 lus fecit, quomodo « nihil odisti eorum quæ fecisti? »
 Ecce enim odit Esaü, quod vas ipse fecit in contumeliam.
 Qui nodus ita solvitur, si intelligamus omnium creatura-
 rum esse artificem Deum. « Omnis autem creatura Dei
 » bona est³; » et omnis homo in quantum homo est;
 creatura est, non in quantum peccator est. Est ergo crea-
 tor Deus et corporis et animi humani. Neutrum horum
 malum, et neutrum odit Deus: nihil enim odit eorum
 quæ fecit. Est autem animus præstantior corpore; Deus
 vero et animo et corpore, utriusque effector et conditor,
 nec odit in homine nisi peccatum. Est autem peccatum
 hominis inordinatio atque perversitas, id est, a præstan-
 tiore conditore aversio, et ad condita inferiora conversio.
 Non igitur odit Deus Esaü hominem, sed odit Deus Esaü
 peccatorem. Sicut dicitur de Domino: « In sua propria
 » venit, et sui eum non receperunt⁴. » Quibus item ipse
 dicit: « Vos propterea non auditis, quia non estis ex
 » Deo⁵. » Quomodo sui, quomodo non ex Deo? Nisi quia
 illud dictum est de hominibus, quos ipse Dominus fece-
 rat; illud de peccatoribus, quos ipse Dominus arguebat:
 iidem tamen ipsi et homines et peccatores; sed homines

¹ Sap. VI, 7. — ² Malach. II, 16. — ³ I Tim. XII, 31. — ⁴ Joan. I, 11. —
⁵ Id. VIII, 47.

Dei conditione, peccatores propria voluntate. Quod ergo Jacob dilexit, numquid peccator non erat? Sed dilexit in eo, non culpam quam debebat, sed gratiam quam donabat. Nam et Christus pro impiis mortuus est¹; non tamen ut impii permanerent, sed ut iustificati ab impietate converterentur, credentes in eum qui iustificat impium². Odit enim Deus impietatem. Itaque in aliis eam punit per damnationem, in aliis adimit per justificationem, quemadmodum ipse iudicat esse faciendum illis iudiciis inscrutabilibus. Et quod ex numero impiorum, quos non iustificat, facit vasa in contumeliam, non hoc in eis odit quod facit: quippe in quantum impii sunt execrabiles sunt; in quantum autem vasa fiunt, ad aliquem usum fiunt, ut per eorum ordinatas poenas vasa quæ fiunt in honorem proficiant. Non itaque odit Deus, nec in quantum homines sunt, nec in quantum vasa sunt, id est, nec quod in eis facit creando, nec quod in eis facit ordinando: nihil enim odit eorum quæ fecit. Sed tamen quod vasa eos facit perditionis, ad usum correctionis aliorum facit. Odit enim in eis impietatem; quam ipse non fecit. Sicut enim iudex in homine odit furtum, sed non odit quod datur ad metallum; illud enim fur, hoc iudex facit: ita Deus quod ex conspersione impiorum facit vasa perditionis, non odit quod facit, id est, opus ordinationis suæ in poena debita pereuntium, in qua occasionem salutis illi quorum miseretur, inveniant. Sic Pharaoni dictum est: « Ad hoc te excitavi, ut ostendam » in te potentiam meam, et ut annuntietur nomen meum » in universa terra³. » Hæc demonstratio potentiae Dei, et annuntiatio nominis eius in universa terra prodest eis ut timeant, et vias suas corrigant, quibus vocatio talis congruit. Sic consequenter dicit: « Si autem volens Deus os-

¹ Rom. v, 6. — ² Id. iv, 5. — ³ Id. ix, 17, et Exod. ix, 16.

» tendere iram, et demonstrare potentiam suam; attulit » in multa patientia vasa iræ, quæ perfecta sunt in perditionem: » subauditur, « Tu quis es, qui respondeas » Deo¹? » ut recurrente sententia ad verba superiora, iste sit sensus: Si volens Deus ostendere iram, attulit vasa iræ; tu quis es, qui respondeas Deo? « Non autem solum » volens ostendere iram, et demonstrare potentiam suam » attulit in multa patientia vasa iræ, quæ perfecta sunt in » perditionem; » sed etiam quod sequitur, « ut notas faceret divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ. » Quid enim prodest vasis perfectis in perditionem, quod ea patienter Deus sustinet, ut ordinate disperdat, utaturque illis ad instrumentum salutis aliorum, quorum miseretur? Sed illis utique prodest, ad quorum salutem istis sic utitur; ut sicut scriptum est; justus manus lavet in sanguine peccatoris², id est, mundetur ab operibus malis per timorem Dei, cum videt supplicia peccatorum. Quod ergo « volens ostendere iram attulit vasa iræ, » valet ad utilem aliis præstandum timorem, « et ut notas faceret » divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam. » Etenim obduratio illa impiorum utrumque demonstrat, et quid timendum sit, ut quisque pietate convertatur ad Deum; et quantæ agendæ sint gratiæ misericordiæ Dei, qui in aliorum poena quid aliis donet ostendit. Si autem illa, quam de aliis exigit, non est justa poena; nihil donat aliis, a quibus eam non exigit. Quia vero illa justa est, et nulla est iniquitas apud vindicantem Deum, quis sufficiat agere gratias ei, qui hoc remittit, quod si vellet exigere, nemo se recte diceret non debere?

19°. « Quos et vocavit nos, inquit, non solum ex Judæis, sed etiam ex Gentibus³: » id est, vasa misericordi-

¹ Rom. ix, 22. — ² Psal. lvn, 11. — ³ Rom. ix, 24.

diæ quæ præparavit in gloriam. Non enim omnes Judæos, sed ex Judæis : nec omnes omnino homines Gentium, sed ex Gentibus. Una est enim ex Adam massa peccatorum et impiorum, in qua et Judæi et Gentes remota gratia Dei ad unam pertinent conspersionem. Si enim figulus luti ex eadem conspersione facit aliud vas in honorem, aliud vas in contumeliam; manifestum est autem quod et ex Judæis sunt alia vasa in honorem alia in contumeliam, sicut ex Gentibus : sequitur ut ad unam conspersionem omnes pertinere intelligantur. Deinde incipit reddere attestations Prophetæ singulis generibus converso ordine. Prius enim dixit « ex Judæis, posterius ex Gentibus : » prius autem reddit testimonium pro Gentibus, deinde pro Judæis. « Etenim sicut Osee dicit, Vocabo non plebem meam, » plebem meam, et non dilectam, dilectam : et erit in » loco ubi dictum est, Non populus meus vos, ibi vocantur filii Dei vivi¹ : » de Gentibus intelligitur dictum, quia non habebant destinatum unum sacrificiorum locum, sicut Judæi in Jerusalem. Missi sunt autem ad Gentes Apostoli, ut in loco suo quique crederent, et ubicumque credidissent, ibi sacrificium laudis offerrent, quibus dedit potestatem filios Dei fieri². « Isaias autem, inquit, clamat pro Israël³. » Ne rursus omnes Israëlitæ in perditionem isse credantur, docet et inde facta alia vasa in honorem, alia in contumeliam. « Si fuerit, inquit, numerus » filiorum Israël quasi arena maris, reliquiæ salvæ fient. » Cætera ergo turba, vasa perfecta ad perditionem. « Verbum enim consummans et brevians, inquit, faciet Dominus super terram⁴ : » id est, ut compendio fidei per gratiam salvos faciat credentes, non per innumerabiles observationes, quibus illa multitudo serviliter one-

¹ Rom. ix, 25 et 26, et Osee, ii, 23, et i, 10. — ² Joan. i, 1. — ³ Rom. ix, 27. — ⁴ Isai. x, 22.

rata premebatur. Per gratiam quippe nobis verbum consummans et brevians fecit super terram, dicens; « Jugum meum lene est, et sarcina mea levis est¹. » Quod et paulo post hic dicitur. « Prope te est verbum in ore » tuo et in corde tuo, hoc est verbum fidei quod prædicamus; quia si confitearis in ore tuo quia Dominus est » Jesus, et credideris in corde tuo quia Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem². » Hoc est verbum consummans et brevians, quod fecit Deus super terram, qua consummatione atque breviatione latro justificatus est, qui defixis in cruce omnibus membris, et habens libera hæc duo, corde credidit ad justitiam, ore confessus est ad salutem; statimque audire meruit, « Hodie mecum eris in paradiso³. » Consequerentur enim bona opera ejus si percepta gratia diu inter homines viveret. Sed tamen non ea præcesserant, ut eandem gratiam mereretur, ex latrocinio fixus in cruce, ex cruce in paradysum translatus. « Et sicut prædixit, inquit, Isaias, Nisi » Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma » facti essemus, et sicut Gomorrha similes fuisset⁴. » Quod hic ait, « reliquisset nobis semen; hoc ibi, reliquiæ » salvæ fient. » Cæteri autem tanquam perditionis vasa debito supplicio perierunt. Et ut non omnes perissent sicut in Sodoma et Gomorrha, non meritum eorum fecit; sed gratia Dei relinquentis semen, unde alia messis toto orbe consurgeret. Hoc et paulo post : « Sic ergo, inquit, » et in hoc tempore reliquiæ per electionem gratiæ salvæ » factæ sunt. Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia. Quid ergo? quod quærebat Israël, hoc non est consecutus, electio autem conse-

¹ Matth. xii, 30. — ² Rom. x, 8 et seqq. — ³ Luc. xxiii, 43. — ⁴ Rom. ix, 29, et Isai. i, 9.

» cuta est, cæteri vero excæcati sunt¹. » Consecuta sunt vasa misericordiæ, excæcata sunt vasa iræ : ex eadem tamen conspersione, sicut in plenitudine Gentium.

20°. Est locus quidam Scripturæ ad rem, de qua nunc agimus, maxime necessarius, eadem quæ tractata sunt, mira contestatione confirmans, in eo libro qui ab aliis Jesus Sirach, ab aliis Ecclesiasticus dicitur, in quo ita scriptum est : Et omnes homines de solo, et ex terra Adam creatus » est. In multitudine diciplinæ Dominus separavit eos, et » immutavit vias eorum. Et ex ipsis benedixit et exaltavit, » et ex his sanctificavit et ad se applicavit, et ex ipsis maledixit et humiliavit : et convertit illos ad dissensionem » illorum. Quasi lutum figuli in manu ipsius plasmare » illud et disponere, omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus ; sic homo in manu illius qui se fecit, et reddet » illi secundum judicium suum. Contrarium malo bonum » est, et contra mortem vita est ; sic et contra virum justum peccator. Et sic intueri in omnia opera Altissimi : » duo, duo ; unum contra unum². » Primo hic commendata est disciplina Dei : « In multitudine, inquit, diciplinæ Dominus separavit eos : » unde, nisi a beatitudine paradisi ? « Et immutavit vias eorum, » ut jam tanquam mortales viverent. Tunc facta est una massa omnium, veniens de traduce peccati et de pœna mortalitatis, quamvis Deo formante et creante quæ bona sunt. In omnibus est enim species et compago corporis in tanta membrorum concordia, ut inde Apostolus ad charitatem obtinendam similitudinem duceret³. In omnibus est etiam spiritus vitalis terrena membra vivificans, omnisque natura hominis dominatu animæ et famulatu corporis conditione mirabili temperata : sed concupiscentia carnalis de peccati pœna jam regnans, universum genus humanum tan-

¹ Isai. xi, 5 et seqq. — ² Eccli. xxxiii, 10-16. — ³ 1 Cor. xii, 12.

quam totam et unam conspersionem originali reatu in omnia permanente confuderat. Et tamen sequitur, « Ex ipsis » benedixit et exaltavit, et ex ipsis sanctificavit et ad se applicavit, et ex ipsis maledixit et humiliavit, et convertit » illos in dissensionem ipsorum. » Tanquam Apostolo dicente, « An non habet potestatem figulus luti ex eadem » conspersione facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam ? » Ideoque illud quod contextitur, nec ab ipsa similitudine vacat : Quasi lutum, inquit, figuli in manu » ipsius plasmare illud et disponere, omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus ; sic homo in manu illius qui se » fecit. » Sed quia dicit Apostolus, « Numquid iniquitas » apud Deum ? » vide et hic quid adjungat : » Reddet illi, » inquit, secundum judicium suum. » Sed cum damnatis justa tribuuntur supplicia ; tamen quia hoc ipsum in usum convertitur, quo illi proficiant quibus præbetur misericordia, attende reliqua : « Contrarium, inquit, malo bonum » est, et contra mortem vita : sic et contra virum justum » peccator. Et sic intueri in omnia opera Altissimi : duo, » duo ; unum contra unum : » utique ut ex deteriorum comparatione emineant proficiantque meliora. Quæ tamen quoniam per gratiam meliora sunt, tanquam diceret, « Reliquiæ salvæ fient², » sequitur et dicit ex persona reliquiarum, « Et ego novissimus vigilavi, et quasi qui ratur post vindemiatores. » Et unde probat, quia non ex meritis suis, sed ex misericordia Dei ? « In benedictione, » inquit, Domini et ipse speravi, et quasi qui vindemiatur ; tamen quia erunt, ut dictum est, novissimi primi, in benedictione Domini sperans ex reliquiis Israël racematus populus implevit torcular ex ubertate vindemiæ, quæ toto orbe terrarum provenit.

¹ Rom. ix, 21. — ² Ibid. 27. — ³ Matth. xx, 16.

21°. Nulla igitur intentio tenetur Apostoli, et omnium justificatorum per quos nobis intellectus gratiæ demonstratus est, nisi ut qui gloriatur, in Domino gloriatur¹. Quis enim discutiet opera Domini, ex eadem conspersione unum damnantis, alterum justificantis? Liberum voluntatis arbitrium plurimum valet; imo vero, est quidem, sed in venumdatis sub peccato quid valet? « Caro, inquit, » concupiscit adversus spiritum et spiritus adversus carnem, ut non ea quæ vultis faciatis². » Præcipitur ut recte vivamus, hac utique mercede proposita, ut in æternum beate vivere mereamur: sed quis potest recte vivere et bene operari, nisi justificatus ex fide³? Præcipitur ut credamus, ut dono accepto Spiritus sancti per dilectionem bene operari possimus: sed quis potest credere, nisi aliqua vocatione, hoc est, aliqua rerum testificatione tangatur? Quis habet in potestate tali viso attingi mentem suam, quo ejus voluntas moveatur ad fidem? Quis autem animo amplectitur aliquid, quod eum non delectat? aut quis habet in potestate ut vel occurrat quod eum delectare possit, vel delectet cum occurrerit? Cum ergo nos ea delectant, quibus proficiamus ad Deum, inspiratur hoc et præbetur gratia Dei, non nutu nostro et industria aut operum meritis comparatur: quia ut sit nutus voluntatis, ut sit industria studii, ut sint opera charitate ferventia, ille tribuit, ille largitur. Petere jubemur ut accipiamus³, et quæ rere ut inveniamus, et pulsare ut aperiatur nobis⁴. Nonne aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida et pene nulla, imo omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore advertamus? quia si vel hoc dolemus, jam oramus. Quid ergo aliud ostenditur nobis, nisi quia et petere et quærere et pulsare ille concedit, qui ut hæc faciamus, jubet? « Igitur non volentis neque cur-

¹ 2 Cor. x, 17. — ² Rom. vii, 14. — ³ Gal. v, 17. — ⁴ Matth. vii, 7.

» rentis, sed miserentis est Dei¹: » quandoquidem nec velle nec currere, nisi eo movente atque excitante, poterimus.

22°. Quod si electio hic fit aliqua, ut sic intelligamus quod dictum est, « Reliquiæ per electionem gratiæ salvæ » factæ sunt¹; » non ut justificatorum electio fiat ad vitam æternam, sed ut eligantur quiificentur: certe ita occulta est hæc electio, ut in eadem conspersione nobis prorsus apparere non possit; aut si apparet quibusdam, ego in hac re infirmitatem meam fateor. Non enim habeo quod intuear in eligendis hominibus ad gratiam salutarem, si ad examen hujus electionis aliqua cogitatione permittor, nisi vel majus ingenium, vel minora peccata, vel utrumque: addamus, etiam, si placet, honestas utilesque doctrinas. Quisquis ergo fuerit quam minimis peccatis irretitus atque maculatus, (Nam nullis quis potest?) et acer ingenio, et liberalibus artibus expolitus, eligendus videtur ad gratiam. Sed cum hoc statuero, ita me ridebit ille, qui infirma mundi elegit ut confundat fortia, et stulta mundi, ut confundat sapientes, ut eum intuens et pudore correctus, ego irrideam multos et præ quibusdam peccatoribus castiores et præ quibusdam piscatoribus oratores. Nonne advertimus multos fideles nostros ambulantes viam Dei, ex nulla parte ingenio comparari, non dicam quorundam hæreticorum, sed etiam mimorum? Item non videmus quosdam homines utriusque sexus in conjugali castitate viventes sine querela, et tamen vel hæreticos vel paganos, vel etiam in vera fide et vera Ecclesia sic tepidos, ut eos miremur meretricum et histrionum subito conversorum, non solum patientia et temperantia, sed etiam fide, spe, charitate superari? Restat ergo ut voluntates eligantur. Sed voluntas ipsa, nisi aliquid occurre-

¹ Rom. xi, 5. — ² 1 Cor. i, 27.

rit quod delectet atque invitet animum, moveri nullo modo potest : hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate. Quid volebat Saulus, nisi invadere, trahere, vincere, necare Christianos¹? Quam rabida voluntas, quam furiosa, quam cæca! qui tamen una desuper voce prostratus, occurrente utique tali viso, quo mens illa et voluntas refracta sævitia retorqueretur et corrigeretur ad fidem, repente ex Evangelii mirabili persecutore mirabilior prædicator effectus est. Et tamen quid dicemus? « Numquid iniquitas est apud Deum², » exigentem a quo placet, donantem cui placet? qui nequaquam exigit indebitum, nequaquam donat alienum. « Numquid iniquitas est apud Deum? Absit. » Quare tamen huic ita, et huic non ita? « O homo, tu quis es? » Debitum si non reddis, habes quod gratuleris : si reddis, non habes quod queraris. Credamus tantum (et si capere non valemus) quoniam qui universam creaturam et spiritalem et corporalem fecit et condidit, omnia in numero et pondere et mensura disponit³. Sed inscrutabilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus⁴. Dicamus alleluia et collaudemus canticum, et non dicamus, Quid hoc? vel quid hoc? Omnia enim in tempore suo creata sunt⁵.

¹ Act. viii, 3 et ix, 1. — ² Rom. ix, 14. — ³ Sap. xi, 21. — ⁴ Rom. xi, 33. — ⁵ Eccii. xxiv, 19 et 26.

LIBER II.

In cæteras quæstiones quinque vel sex a Simpliciano propositas ex libris Regum.

PRÆFATIO.

Satis jam de Apostolo me ad proposita respondisse existimo : nunc ad ea quæ de libris Regnorum requisisti aliud volumen aggrediar ; quæ, sicut multa et prope omnia veterum librorum, figuratiora sunt, et mysteriorum velaminibus involuta. Quamvis autem ex eo quod transierimus ad Christum, auferatur velamen¹ : tamen videmus nunc in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Velamen quippe omni modo intercludit aspectum ; ænigma vero, tanquam per speculum, sicut idem Apostolus ait, « Videmus nunc per speculum in ænigmate², » nec evidentissimam detegit speciem, nec prorsus obtegit veritatem. Aggrediar ergo et ista, duce Domino, tuis potius sublevatus orationibus, quam jussionibus aggravatus. Præsertim quia ex epistola tua non hoc te intellexi quærere, quid hæc in prophetia significant : in quo re vera obtemperare mihi esset difficillimum ; quia et de tota eorundem contextione librorum ducenda esset intentio, et si esset promptior intellectus, magnitudo tamen operis impediret ; quæ si subeunda est, prolixius otium tem-

¹ 2 Cor. iii, 16. — ² 1 Cor. xiii, 12.